

Nr 206

Av herr **Källqvist m. fl.**, om visst anslag till Sveriges elevers centralorganisation.

(Lika lydande med motion nr 256 i Andra kammaren)

Under de senaste decennierna har man i Sverige allmänt accepterat den tanken att det är en av skolans viktigaste uppgifter att fostra eleverna till ansvarskännande och självständigt tänkande medborgare i vårt demokratiska samhälle och att bibringa dem förståelse för de principer och värderingar, som utgör grunden för vår samhällsform.

Som komplement till den teoretiska undervisningen har i skolorna vuxit fram en självstyrelse bland eleverna som syftar till att ge dem möjligheter att tillämpa dessa principer om samverkan och demokrati, att se hur de fungerar i praktiken. Genom denna elevrådsverksamhet får eleverna tillfälle att med gemensamma krafter angripa och lösa de problem, som uppstår i deras samhälle, skolan. De får också en inblick i föreningsteknik, valförfaranden och dylikt. De elever som väljs till förtroendeposter får lära sig att handla under ansvar och att föra andras talan inför lärare, föräldraförening och rektor.

Värdet av elevrådsverksamheten poängterades i skolöverstyrelsens allmänna anvisningar för fostran och undervisning på skolans högre stadier, utfärdade år 1959.

Eleverna måste få känna, att skolans ledning betraktar dem som medarbetare med ansvar och förmåga att utföra självständiga uppgifter i skolans tjänst utan ständig övervakning. Samarbete mellan skolledningen och eleverna är önskvärt och betydelsefullt även ur den sociala fostrans synpunkt Elevkåren behöver först och främst ett organ, som kan fungera som dess styrelse och som kan ge uttryck åt dess synpunkter och önskemål.

För att stimulera elevrådsverksamheten och få till stånd ett landsomfattande samarbete mellan elevråden bildade dessa 1952 Sveriges elevers centralorganisation. SECO representerar elevråden vid landets läroverk, andra högre skolor och enhetsskolor. Sedan organisationen bildades har antalet elevråd i landet mer än tredubblats — organisationen representerar för närvarande 226 av landets cirka 240 elevråd. Elevråd finns numera vid nästan alla läroverk, vid många flickskolor och vid en del samrealskolor och enhetsskolor. — SECO bedriver en av ekonomiska skäl mycket begränsad försöksverksamhet med elevråd i enhetsskolan. Man har funnit att elev-

rådsverksamhet särskilt i enhetsskolan kan ha stort värde i elevernas fostran, inte bara som en praktisk undervisning i demokrati utan också som en viktig stimulans till värdefull verksamhet på fritiden. Den kan ge ungdomar som eljest aldrig skulle komma i kontakt med föreningsverksamhet inblick i de värden som denna kan erbjuda. Elevråd i enhetsskolan, som i försöksverksamhet ofta fått formen av en central även för olika slags fritidsverksamhet, har därigenom en vidsträckt uppgift i samhällets fostran av ungdomen till goda medborgare.

Detta påpekades också i SOU 1961: 30, Grundskolan, betänkande avgivet av 1957 års skolberedning:

Särskilt i en skola med elever i tonåren blir ett gemensamt elevråd som har medinflytande i skolans liv och gestaltning av detta betydelsefullt. Medlemmarna i detta råd bör vara valda av eleverna själva. Syftet med dess verksamhet bör vara att bidra till att organisera elevaktiviteterna i skolan, så att så många som möjligt får erfarenhet av olika slags arbete, som är till deras eget och skolans bästa.

Föreningslivet bör kunna bidra till att skapa ett gott förhållande mellan alla elever och elevgrupper samt även till att åstadkomma en positiv anda i skolan. Det kan också lägga grunden till ungdomarnas kommande engagemang i föreningslivet och att främja deras aktivitet där genom att det under skoltiden medverkar till att eleverna bibringas goda traditioner till exempel i fråga om föreningspraxis, diskussionsteknik och känsla för stil och kvalitet när det gäller underhållning och förströelse.

Som skolöverstyrelsen påpekat (ovan) bör elevråden vara elevernas självständiga uppgift. Endast elevråden kan växa fram bland eleverna själva får de fullt värde. SECO, som är den enda organisation som representerar skolornas elevråd och som har vidsträckt erfarenhet av denna verksamhet, kan bäst främja elevrådsverksamheten.

Skolöverstyrelsen uttalade i utlåtande över motionerna I: 212 och II: 315: "Då det är ett stort önskemål att elevrådsverksamheten stödjes, tillstyrker skolöverstyrelsen, att bidrag lämnas i enlighet med i motionerna gjord hemställan."

Även statsutskottet framhåller i sitt utlåtande nr 8 p. 40: o 1961 att elevråden enligt utskottets mening har en viktig funktion att fylla i skolans inre liv och arbete. Statsutskotte säger sig också "böra framhålla betydelsen av att elevrådsverksamheten ytterligare utbygges inom försöksskolan". — Trots detta yrkade statsutskottet avslag på motionerna.

Genom flerårigt arbete av oavlönad frivillig arbetskraft, skolungdomar som samtidigt har sina studier att sköta, har SECO i hög grad lyckats intensifiera elevrådsverksamheten i landet. Som ovan nämnts har SECO nu 226 elevråd att betjäna, och därmed har organisationen passerat gränsen för vad den kan sköta med enbart oavlönade funktionärer. Någon mer om-

fattande verksamhet för att starta ytterligare elevråd vid skolor, där elevrepresentation saknas, har organisationen nu ännu mindre resurser för än tidigare, eftersom organisationens funktionärer är hårt belastade med att nödortföttigt betjäna de redan befintliga elevråden. Den elevrådsfrämjande verksamheten försvåras också i hög grad av att SECO endast i undantagsfall kan låta funktionärer personligen besöka elevråden eller bistå vid bildande av nya elevråd. Att ett verkligt behov av råd och handledning föreligger vittnar de många förfrågningarna till SECO om.

Hittills har ingen verksamhet för att främja elevrådsverksamheten bedrivits utöver vad SECO uträttat, trots att alla torde vara ense om elevrådets stora betydelse för elevernas självverksamhet och demokratiska fostran. Nu när elevrådsverksamheten nått den omfattningen där SECO:s nuvarande resurser inte räcker till är tiden inne för staten att gripa in. Det gäller att intensivifiera arbetet på att starta nya elevråd, i synnerhet som dessas demokratiskt fostrande inverkan på eleverna kan antas behövas bäst vid de skolor där eleverna inte visat nog initiativkraft för att bilda någon form av självstyrelse.

SECO har ingen möjlighet att finansiera den elevrådsfrämjande verksamheten genom ökade medlemsavgifter, då de lokala elevrådets ekonomi vanligen är mycket dålig. Man måste komma ihåg att det torde vara omöjligt att skolungdomarna själva, som saknar egna inkomster, skulle anskaffa de medel som behövs för deras demokratiska fostran, i synnerhet som insatser utifrån bäst behövs vid de skolor där eleverna visat minst initiativkraft.

Studentkårerna vid universiteten kan visserligen finansiera sin verksamhet med medlemsavgifter, men deras medlemsavgifter är snarare jämförbara med statsbidrag till SECO eftersom avgifterna till studentkårerna är obligatoriska. Att införa obligatoriska avgifter till elevråden skulle strida mot grundtanken med den avgiftsfria enhetsskolan. — Även om denna motion bifalles kommer stora delar av SECO:s elevrådsfrämjande verksamhet och hela den skolpolitiska verksamheten att finansieras med medlemsavgifter.

Naturligtvis kan man kalla även SECO:s elevrådsfrämjande verksamhet för "facklig". Men då organisationen 1959 fick ett bidrag på 2 500 kr. för anordnande av elevriksdagen klagades, att den elevrådsfrämjande verksamheten inte av principiella skäl är förhindrad att få bidrag.

I 1960 års ungdomsupplysningsutrednings betänkande heter det också:

Utredningen vill framhålla att elevorganisationerna i ett "utbildningssamhälle" som vi nu är på väg in i synes komma att spela en allt större roll i det ungdomsuppfostrande arbetet. Sälunda bör statsmakterna främja exempelvis SECO (Sveriges elevers centralorganisation) på samma principiella sätt som stöd hittills har lämnats till en specialorganisation som SSUH

(Sveriges studerande ungdoms helynkterhetsförbund) Utredningen föreslår att bl. a. samhälleligt stöd lämnas till elevorganisationer.

Skolöverstyrelsen har i sina petita för budgetåret 1962/63 förutom till tidigare tjänster som ungdomsinstruktörer äskat anslag för bland annat en instruktörstjänst till SECO. Denna instruktörstjänst skulle helt bestridas av statliga medel. I statsverkspropositionen år 1962 avstyrkte emellertid ecklesiastikministern detta äskande med motiveringen: "Övriga av överstyrelsen framförda förslag är av den natur att de synes bära ytterligare övervägas innan de kan bli föremål för ställningstagande."

Vi anser emellertid att skolöverstyrelsens allmänna anvisningar, skolberedningens betänkande, skolöverstyrelsens utlåtande över motionerna 1961 samt 1960 års ungdomsupplysningsutrednings betänkande, som samtliga här har citerats, utgör sådana överväganden. Det måste anses angeläget att elevråden redan från början blir en integrerande del av den nya skolan. Ett ytterligare uppskjutande av frågans avgörande skulle allvarligt kunna komma att försvaga elevrådets ställning i grundskolan, varför vi härmed hemställer om statligt anslag till Sveriges elevers centralorganisation för nedanstående specificerade uppgifter av ren elevråds- och skolföreningsfrämjande karaktär.

Arvode till elevrådsinstruktör, enligt skolöverstyrelsens förslag. Instruktörens uppgifter kommer att vara att resa runt till skolorna, ta del av elevrådets och skolföreningars problem, ge dem råd och hjälp, medverka vid bildande av elevråd i skolor, som ännu saknar sådana, och leda organisationens elevrådsfrämjande verksamhet	20 000 kr.
kostnader för instruktörens resor	4 000 kr.
Administrativa kostnader i samband med starkt vidgad försöksverksamhet med elevråd i enhetsskolan	3 000 kr.
Utgivande av särskilda informerande skrifter över elevrådets och skolföreningarnas problem i grundskolan	3 000 kr.
	<hr/>
	Summa 30 000 kr.
	<hr/>

Under åberopande av vad som ovan anförts får vi hemställa, att riksdagen måtte besluta att bevilja Sveriges elevers centralorganisation ett anslag på 30 000 kronor för budgetåret 1962/63 till ovanstående elevråds- och skolföreningsfrämjande uppgifter.

Stockholm den 25 januari 1962

Eric Källqvist

Erik Olsson

Ruth Hamrin-Thorell